

אשכול יוסף

מאוצרותיו של הרב יוסף חי סימן טוב שליט"א
מחבר סדרת הספרים "אשכול יוסף" עה"ת והמועדים
וספרי "כרם יוסף" על הש"ס

מחברת ובעלת דעה

"כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-עֲבֹטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת-עַמּוֹ שֶׁם לְעַבְדּוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה" (י"ב ד)

מדוע כיסתה התורה ולא הזכירה בפירושה היכן מקום המקדש שהוא דבר גדול מעיקרי התורה?

ביאור ג' - שהאומות לא ישתיהו בעת כיבוש הארץ

עוד מתרץ הרמב"ם שלא נזכר מקום המקדש בפירוש בתורה כדי שלא יפסידוהו מי שהוא בידם עתה וישחיתוהו בכל יכולתם, לכך העלים וסתם הכתוב המקום ולא פרסמו, וכתב רבינו בחיי שלא רק האומות לא ידעו מקום המקדש, אלא אפילו ישראל לא ידעוהו, כי אע"פ שידעו הכל מעלתו של הר המוריה, לא היו יודעין כי הוא המקום אשר יבחר ה' להשרות בו שכינתו ולבנות שם המקדש. ואפשר שאע"פ שהקב"ה כבר הבטיח אותם לכבוש את הארץ ולא לירא מפני האומות, מ"מ היינו לא מפני כובד המלחמה אלא מפני כבוד ה' לבעבור לא ימצאוהו ישראל למקום המקדש מושפל כמו שאירע אח"כ בעוה"ר בחורבן הבית.

ביאור ד' - למנוע מחלוקת על מקום המקדש

עוד מתרץ הרמב"ם [וכתב שם שתיירזי זה הוא החזק שבהם], שלא נכתב מקום המקדש בתורה, כדי שלא יבקש כל שבט היותו בנחלתו ולמשול בו, והיה נופל מן המחלוקות והקטטה כמו שנפל בבקשת הכהונה, ולזה באה המצוה שלא יבנה בית הבחירה אלא אחר הקמת מלך עד שתהיה המצוה לאחד והסתלק המחלוקת. וכתב הכפתור ופרח שאין לתמוה איך יפול מחלוקת והרי תחולק הארץ על פי הגורל, שהרי כהנה ולויה נחלקה ע"פ הדיבור ובני קרח שהיו לויים לעבוד את עבודת משכן השם בקשו ג"כ כהונה. ולפענ"ד ע"י"ל שכמו"כ היה נופל מחלוקת היכן מקום המקדש, וכל שבט יכול היה לטעון שמקום המקדש בחלקו, ואע"פ שכתבה התורה מקומו, היו דורשים ומפרקים ללמד שהמקדש צריך להיות במקומם, לכן בא הכתוב והעיד שהקב"ה בעצמו ישרה שכינתו ויאמר על פי הנביא איה מקום כבודו להעריצו, וממילא לא יוכל כל אחד לטעון שהמקדש צריך להיות בחלקו. וכמו שהביא הרמב"ן מהספרי שבאה התורה ללמד שלא יוכלו לדרוש ולהחליט היכן מקום המקדש, רק ע"פ נביא.

ביאור ה' - בביעור הע"ז ידעו מקום המקדש ולבנותו

ע"י"ל בס"ד פשט לאמיתיה של תורה, כי הנה המתבונן בפשוטו של מקרא, יווכח שכוונת התורה להורות שעל ידי שמירת החוקים והמשפטים בארץ, איבוד העבודה זרה אשר עבדו שם הגויים, ניתוח ושריפת המזבחות והאשרות לעבודה זרה, ככתוב בריש הפרק כאן, בתנאי זה נזכה אל המקום אשר יבחר השם לשום את שמו שם. הוי אומר, שהקב"ה אומר לנו כי אם רצונו לדעת את מלכינו ולידע מקום המקדש כדי לבנותו וישרה בו הקב"ה את שכינתו, תנאי קודם למעשה צריכים לאבד את הע"ז, וזה ג"כ נצרך להשראת השכינה על מקום המקדש. וזה לימוד מוסר השכל לדרונו, שלא נוכל לבנות את בהמ"ק עד שנבער או נחסום את כל העבודה זרה שבתוכנו, המכשירים הטמאים, שיש בהם את כל הג' עבירות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים.

הנה פליאה נשגבה יש כאן בפרשתו, מדוע לא נכתב בתורה מקום המקדש היכן הוא, רק נאמר כמה פעמים "במקום אשר יבחר השם", ולמה לא נזכר בפירוש היכן המקום אשר בחר ה' לשום את שמו שם, והלא מקום המקדש דבר גדול הוא מעיקרי התורה, הן בשביל מצות בנייתו וקיום המצוות התלויות בו והן כדי שיבואו שם כל ישראל לעלות ולהראות ולהקריב קרבנותיהם, ומפני מה כיסתה והעלימה התורה את מקומו?

ביאור א' - שישתוקקו וירדפו אחר מקומו ובנייתו

נראה כי טעם העלמת מקום המקדש בתורה נועדה כדי לגלות כיסופין ובקשת המקדש על ידי בני ישראל, שכן הדרך לחפש ולחקור אחר דבר הנעלם, וע"י שלא נכתב מקומו היו כולם חוקרים ודורשים ומבקשים לידע מקום המקדש, וכלשון הכתוב "לשכנו תדרשו ובאת שמה", ענין מ"ש רבינו הרמב"ן בפרשתו, שטעם לשכנו תדרשו, שתלכו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם, ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב (שפי"ג ג'), כלשון "ציון ישאלו דרך הנה פניהם" (יחזקאל נ"ה), והביא מ"ש בספרי בפרשתו, "תדרשו", דרוש על פי הנביא, ואל תמתין עד שיאמר לך הנביא, אלא דרוש ומצא ואח"כ יאמר לך נביא, וכן אתה מוצא בדוד שנא' (מלכים ב' ג') "זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב אם אבא באהל ביתי אם אתן שנת לעיני עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב" מניין שלא עשה אלא על פי נביא שנא' (ש"ז כ"ד ד') "ויבוא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגורן ארונה היבוס" ואומר (דברים ג' 6) "ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדוד אביו". וראה עוד ברמב"ן (פסוקי דשירה ט"ז כ"ב), שכתב שאילו היו ישראל חפצים ומתעוררים מתחילה לידע מקום המקדש ולבנותו, היה כבר נעשה בימי אחד מהשופטים או בימי שאול, ואפשר אפי' בימי דוד, ויצא עליהם הקצף שלא השתוקקו לידע מקומו ולבנותו. וכיו"ב כ' החת"ס בפרשתו.

ביאור ב' - שהאומות לא יחזיקו בו במלחמה קשה

רבינו הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"א פק"מ ט"ה), ונזכרו דבריו ברבינו בחיי (נפלאות) ובספר כפתור ופרח לרבינו אשתורי הפרחי (פ"ו), תירץ הטעם שלא התבאר בתורה ולא נזכר בפרטות מקום המקדש אלא רק רמז אליו ואמר "במקום אשר יבחר ה'", כדי שלא יחזיקו בו האומות וילחמו עליו מלחמה חזקה כשידעו שזה המקום מן הארץ הוא תכלית התורה. ואפשר שאע"פ שהקב"ה כבר הבטיח אותם לכבוש את הארץ ולא לירא מפני האומות, מ"מ היינו לא מפני כובד המלחמה אלא מפני שלא יהיה במלחמת האומות על מקום המקדש קטרוג על ישראל, וג"כ כדי שלא ליתן להם שכר בעבור אותה מלחמה שאז יוכלו להחזיק עוד בארץ.

איך נהגו לצדור בעת קציית מצוות והלא נפסק בשו"ע

שאסור לצדור צדקה אלא אם יש בידו יתן?

יישוב א' – הוי ככל מקח וממכר בקונה אתרוג ותפילין

נראה ליישב בס"ד דאין חשש מניעה לנדר ולנדוב ממון בקניית המצוות, כי לכאורה אין בזה רק משום נדר, אלא הוי קניית כל דבר, שבו לא חששו שמא לא ישלם, דדוקא בנדר שהוא למצוה בעלמא, ואינו מקבל דבר תמורתו יש חשש שיתגבר עליו יצרו ולא יפרע נדרו, כמו שכתב הט"ז, משא"כ בקניית מצוות שתמורת התחייבותו ליתן כך וכך מקבל עליה לתורה או מצוה אחרת, לא חששו שלא יפרע חובו, ונפק"מ בזה שלכאורה מו"ט לא יועיל בזה התרת נדרים, ואטו מי שקונה אתרוג בדמים מרובים יש חשש שלא יפרע, ויוכל להתיר חיובו, וא"כ מדוע יגרע קניית מצוות מאתרוג או תפילין.

וא"ת באיזה קניין זכה במצוה, דאין כאן לכאורה שום קניין ורק דברים בעלמא, ונראה דאם באנו מצד סיטומתא שהוא קניין שנהגו בו הסוחרים (כמבואר בב"מ פ"ג ע"ב ופ"ד פ"ג ע"ב), ונראה שיהיה הדבר תלוי במחלוקת הראשונים אם מהני סיטומתא ג"כ בדיבור, או דוקא כמעשה כתקיעת כף וכדומה, שלדעת הרא"ש בכתשו' (פ"ג ס"א ג') לא מהני בדיבור, ולדעת המרדכי והמהר"ם מרוטנבורג מהני, כמבואר בכתשו' הרא"ש שם. מ"מ נראה דכו"ע מודו כאשר כבר החזיק וזכה במצוה שמתחייב לפרוע מה שהתחייב, כאכילת פירות וכדומה, ולכן כיון שכבר עשה פתיחה או הגבהה התחייב, וכן כשעולה לס"ת מתחייב ג"כ במה שמשמש בפרוכת לפתיחה, ובס"ת של בהכנס"ל לקריאה או הגבהה, וגם נשכר לו הקורא בתורה מטעם בהכנס"ל, א"כ יש כאן גם קניין וגם דבר שיש בו ממש, ולא דמי למוכר אויר ביתו דלא מהני (שו"ע פ"ד פ"ג ע"ב), וכן מצאתי בתשובות להיכל שלמה (פ"ד פ"ג ע"ב) שהביא כיו"ב מהגאון רבי נפתלי נוסבוי שליט"א שחידש שיש בזה חיוב משום שכירות פועלים, ששכר הציבור לכבדו באותה מצוה, ע"י הגבאי ובעל קורא. והנה בשו"ת מהרש"ג (פ"ג פ"ג ע"ב) כתב דחשיב דבר שאין בו ממש, ואינו אלא רק טובת הנאה. אמנם ראה במג"א (פ"ג פ"ג ע"ב) שהעתיק דברי המהרש"ל דאין שייך משא ומתן במכירת מצוות, וכתב דמ"מ הכרעת השלטי גיבורים ריש מסכת ע"ז דשייך מכירה במצוות. ובאליה רבה (ס"א פ"ג ע"ב) למד מזה דהקונה מצוות בבהכנס"ל, קנאם לגמרי, והרי הוא שלו כנכסו הפרטי, ויכול למוכרו ולהרוויח בו לעצמו וליושריו. וכן נראה מדברי המהרש"ל (פ"ג פ"ג ע"ב), שכתב שהאידנא שקונים המצוות בדמים, אם קנה א' שלישי או רביעי, וקדמו אחר חייב ליתן לו עשרה זהובים, ואמנם הש"ך (פ"ד פ"ג ע"ב) חלק על המהרש"ל דאין דבריו מוכרחים, ונראה שחלק רק לעניין שא"צ ליתן עשרה זהובים, אבל גם הש"ך מודה דמ"מ יהיה חייב לשלם דמי העליה, במידה והנגזל תובעו. וכן ראיתי הלום בערך שי (פ"ד פ"ג ע"ב), דמה שכופין לקונה את המצוות לשלם, משום דנהגו כן הוי כסיטומתא, וכ"כ בבית מאיר (פ"ד פ"ג ע"ב) וכ"כ בשו"ת ארץ צבי (פ"ד פ"ג ע"ב), שהקונה עליות מהני מדין סיטומתא, והרי זה בקונה את הס"ת עצמו לעליה, וכמו שאמרו בגמ' שאפשר לקנות דקל לפירותיו. והנה הגאון רבי עובדיה יוסף טולידנו שליט"א בספרו משפט הקניין (פ"ד פ"ג ע"ב) הקשה דהעולה לתורה לא עושה שום מעשה לקנות הס"ת לעלייתו. ואמנם בנידו"ד שכבר עלה לתורה וזכה במצוה, נראה ליישב בס"ד עפ"מ ש' הנתיות דמי שמשמש בחפץ של חברו כגון שקורא בספר וכדו' גם אם לא עשה קניין משיכה וכדו' בחפץ, מתחייב ונעשה עליו שואל, וכמו"כ י"ל לעניין שוכר.

יישוב ב' – מקבל דבר תמורת נדרו

עוד נראה שאף אם נאמר שהמתחייבים בבהכנס"ל ליתן מעות עבור המצוות אין חל

הנה ידוע מנהג העולם שנודבים ונודרים בשבת עבור קניית המצוות, פתיחת ההיכל עליות לתורה והגבהת הס"ת, וקשה שהרי נפסק בטור ושו"ע (פ"ד פ"ג ע"ב) שצריך ליהרר שלא ידור שום דבר, ואפילו צדקה אין טוב לידור, אלא אם ישנו בידו יתן מיד, ואם לאו לא ידור עד שיהיה לו, אלא"כ יאמר בלא נדר. ומקורו בתשובת הרא"ש (פ"ק דמ"ט פ"ג), שאפי' ליתן מעות לעניים ואפי' לפדיון שבויים וכיו"ב, אם יש בידו יתן מיד ואם לאו לא ידור, ומבואר בב"י שאפילו במעות מזומנות בידו, לא ינדוב לחייב את עצמו, אלא רק בנוב להקדיש את המעות עצמם, [ומהר"ש קלוגר כתב שלדעת הב"י אפי' את המעות לא ינדוב ויתן, אלא יתנם מיד בלא נדר או נדרה], וא"כ מה נשתנה בקניית המצוות שנודרים ונודבים מעות לצדקה?

וכן ראיתי שנתקשה בדבר בשו"ת שבט הלוי (פ"ד פ"ג ע"ב), ומטעם זה העלה שטוב שלא למכור ולא להזכיר כלל לשון נדר בעשיית מי שברך אחר קה"ת. וכן ראיתי נוהגים בכמה בתי כנסיות של מקהלות אחינו האשכנזים שיח' שאין מוכרים המצוות בשבת ויו"ט, וידוע שחוששים בזה גם משום מקח וממכר ודבר דבר, אמנם הרמ"א (פ"ד פ"ג ע"ב) פסק שאין בזה חשש משום מקח וממכר, וכן מנהגינו הספרדים המיוסד בהררי קודש למכור המצוות לכל המרבה במחיר, ואין פוצה פה ומצפצף, וראה בזה באריכות בחזון עובדיה שבת (פ"ד ע"ב ע"ב ופ"ד ע"ב). והדבר צ"ב כאמור מדוע לא חששו בזה משום שאין לנדר ולנדוב ואפילו לצדקה?

וביותר קשה לפי מה שביאר הט"ז סברת החילוק מדוע יש איסור לנדר מעות לצדקה, ובמה זה שונה ממה שנפסק (פ"ד פ"ג ע"ב), שראוי ומותר לידור לזרז עצמו לשנות פרק זה כשירא שמא יתירשל בדבר, וכן אם ירא שיתקפנו יצרו ויעבור על מצות עשה או לא תעשה מצוה לישבע ולנדר לזרז עצמו. שיש חילוק בין הנדב מעות לצדקה, למצוה שתלויה בגופו, כי יצרו של אדם יותר מתגבר בנתינת ממון מדבר התלוי בטורח גופו, ועל כן יש לחוש שמא יעבור על נדרו ולא יתן. וכתב הט"ז שאין לחלק דבממון חוששים שמא לא יהיה לו, או שמא לא ירצה העני לקבל, דבאופן כזה אה"נ פטור הנודר מן הנדר. וא"כ על מה סומכים לידור ממון בקניית עליות בשבת ושאר מצוות, כשבשבת אין אפשר לשלם מיד?

והנה בגיליון מהרש"א מביא שהרשב"א (פ"ד פ"ג ע"ב) חולק וסובר שבנדר לעניים מצוה וחובה לנדר, וכ"כ בשו"ת הרדב"ז (פ"ד פ"ג ע"ב), דרך דברים שהם באים בנדרה, כגון בקרבנות, אין ראוי לידור, אבל צדקה דהוי מצות עשה וחייב, אדרבה ראוי לידור וליתן, וכיו"ב כתב הריטב"א (פ"ד פ"ג ע"ב) על מה שנהגו לנדר בשבת ויו"ט אפילו שלא בעת צרה, כר"ה ויו"ב, דמ"מ כיון שעושים כן לתועלת העניים שאל"כ לא יהיה להם די צרכם, סומכים להקל בדבר מפני צערם של העניים. והנה אין בכל זה כדי ליישב על מה שנודרים ונודבים לבית הכנסת עבור המצוות, כי אין הכסף ניתן בתורת צדקה לעניים, אלא לקופת בית הכנסת להוצאות והחזקות מוקדש מעט. וא"כ צ"ב על מה סמכו העולם לנדר בשבת עבור המצוות?

שוב מצאתי שנתקשה בזה רבן של ישראל רבינו יוסף חיים זצוקל"ה בשו"ת תורה לשמה (פ"ד פ"ג ע"ב), וכתב שזה אי אפשר בתקנה שיאמר בלי נדר, כיון שהמנהג שהש"ץ עושה מי שברך ואינו אומר על תנאי, ואם העולה יאמר בלחש בלי נדר לא תועיל אמירתו כיון שהש"ץ אומר בפניו וברשותו בנדרה גמורה ואינו נותן תנאי בדבר, וא"כ נעשה עליו נדר גמור.

לדגל גיליון 500

מובא בזאת מכתבו של מרן ראש הישיבה
הגאון הגדול עמוד האש ההולך לפני המחנה

רבינו משה צדקה שליט"א

ראש ישיבת "פורת יוסף"

מעצם כתי"ק לפני 13 שנים

בעת ייסוד פרויקט העלון "אשכול יוסף"

ער"ח מני"א התשע"ג

בס"ד

ישיבת "כרם יוסף" בראשותו ויסודו של
הרב הגאון רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א
המרבין תורה בתלמידים ביישיבה ובהפצת
גיליונות "אשכול יוסף" דברי תורה חשובים
וחביבים בפלפולא דאורייתא.

והנה המטרה היא שגם הבחורים הצעירים
ייגשו לשולחן שבת עם דברי תורה השווים
לכל נפש אשר ידרשו אותם בפני משפחתם
על שלחן שבת, ואשר בזה יתקדש שם
שמים, וגם יוסיף אהבת התורה בקרב
הצעירים, ועידוד התלמידים עצמם, יישר
כוחו.

**ובאמת ראוי לכל בן תורה להכין דברי
תורה המתאימים למשפחתו, לאומרו
על שולחן השבת. ובגיליונות "אשכול
יוסף" של הרב שליט"א יוכל למצוא
דברים נאים ונחמדים בפלפולא
דאורייתא.**

משה צדקה

בזה חיוב מדין מקח וממכר, אלא רק מדין נדר לצדקה, ונפק"מ שאם נשאל על נדרו הרי זה פטור, מ"מ
כיון שסוף סוף מקבל דבר תמורת התחייבותו אין בזה חשש כמו בשאר נדרים שלא יקיים, דדוקא שנודר
ולא מקבל תמורתו עלול לבוא לידי רפיון שלא לפרוע נדרו, משא"כ כשמקבל דבר תמורת נדרו.

יישוב ג' – קיום מצוה שהיא צורך שעה

עוד נראה ליישב בס"ד עמפ"ש האור זרוע (פי' נ' צה"ל שם), במה שאמר רבי אלעזר במסכת שבת (ק).
פוסקים צדקה לעניים בשבת, דמיירי בצדקה שצריכין לה היום דהוי צורך היום, ודמי לחובות שקבוע
להם זמן, כדאמרין (שם קמ"ב), בחובות שקבוע להם זמן, מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ביו"ט. והביא
שכה"ג כתב בתוספת ריב"א דכל חפצי שמים המוטלים עליו בו ביום לעשותו לא גזרו בהם, כגון לפסוק
צדקה לעניים שבו ביום צריכים עניים צדקה, וכן ללמד לתנוק ספר דהוא חיוב בכל שעה ללמדו. וכמו"כ
י"ל בנידו"ד דה"ט שאין בזה גם משום חשש שלא לידור, דכיון שיש על האדם חיוב מצוות היום, לזכות
במצוה של עליה לתורה ושאר מצוות, שצריך האדם לרדוף אחריהם ולקיימם בכל עת שיכול, וידוע מה
שכתב האריז"ל שלא יעבור על האדם חודש שלא עלה לתורה. וכיון שאי אפשר לזכות במצוות מבלי
שידור, אלא לכל המרבה במחור, לכן לא ישיך בזה חשש איסור שלא לידור, דהוי מצוה של צורך השעה,
ולא יכול לקיימה בלא לקנותה.

יישוב ד' – שלא תשרה רוח טומאה על המצוה

עי"ל עמפ"ש בזה"ק (מחמה קמ"ב), שאסור לקיים מצוות בחינם, בלא לקנותם בכסף מלא, כי אז אינו זוכה
לסלק רוח טומאה, ולמשוך עליו רוח קדושה, אלא בנותנו שכר שלם על המצוות, שאין רוח סטרא אחרת
שורה, אלא במצוה שאין מוציא עליה ממון, ונטולה בחינם, ומסיים הוזה"ק שעל זה נאמר, "ויקחו לי
תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו", היינו מאותו שנקרא "איש", שהתגבר על יצרו והווייל מכספו ממון
בעד המצוה, שכל המתגבר על יצרו, נקרא איש. והוא אשר אמר אדוננו דוד המלך ע"ה (שמואל ב' כ"ד, דברי
סימס' ב' כ"ה), "ולא אעלה לה" אלוקי עולות חינם". ומרן החיד"א בספרו פני דוד (פי' שם א"ח ז' ק), ביאר
שמטעם זה אברהם אבינו בבואו לקיים מצות עשה כי קבור תקברנו (פסחין מו), ומצות עשה דרבנן שחייב
אדם בקבורת אשתו (ממוצ' מו), רצה להדר לקנות את הקרקע בכסף מלא, ולכן השהה את קבורת שרה
עד שהשלים את נתינת הכסף, ומטעם זה קנה רבן גמליאל אתרוג באלף זוז, (סוכה מ"ב). וידוע מ"ש בזה
המהר"ח"ל על רבינו האריז"ל, שכשהיה בא לקנות אתרוג היה פותח ארנקו ומושיט למוכר שיטול תשלום
מלא. ואפשר שמטעם זה היקלו לנדור ולנדוב בקניית המצוות בבית הכנסת, כיון שיש טעם וסיבה גדולה
בדבר, כדי שלא תשרה רוח טומאה במצוות. וכ"כ החי"א אדם (כלל ס"ח פט"ז ט"ו), ובמשנ"ב (פי' מקפ"ד סק"ח)
בשם מטה אפרים, שמטעם זה ראוי לקנות העליה בדמים כפי יכולתו, ואדרבה יש עילוי יותר במצוה
שבאה אליו בדמים ממצוה שבאה לו בחנם אין כסף.

יישוב ה' – שלא יבוא לידי מחלוקת

עי"ל בס"ד שאע"פ שאין ראוי לנדור ולנדוב, אלא"כ יש בידו יתן, מ"מ נהגו כן במכירת המצוות כדי שלא
יבוא לידי מחלוקת לומר זה ראוי לעלות לתורה ולזכות במצוות יותר מזה, או למה כיבדו לזה ולא לאחר,
וכמו שתיקנו חז"ל בגמרא גיטין (ט). שכהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל, ובתחילה הגמרא
לומדת דהיינו משום דרכי שלום, כדי שלא יבוא לידי ריב ומחלוקת, ונראה דמטעם זה ג"כ הנהיגו למכור
המצוות, שגם הכהנים ביניהם וכן הלאה לא יבואו לאנצויי, ומצאתי במהרש"ל ביש"ש שכתב כן שם
להדיא, שמטעם זה נהגו למכור המצוות, וא"כ יש טעם גדול ותקנה חשובה בדבר שנהגו למכור המצוות
ולתנודב בעד קיומן, ומטעם זה לא חששו לחומר נדרים שטוב יותר שלא לידור, כי גדול השלום, וגם כל
התורה כולה ניתנה בשביל השלום, כמו שאמרו בגמרא שם (ט). וכ"כ המהר"ם מינץ (פי' ו) שכל זה תיקנו
דלא אתי לאנצויי, דגדול השלום.

וכיו"ב כתב באליה רבה (פי' מקס"ט) שמטעם זה מוכרים חתן תורה בשמחת תורה, אע"פ שבדאי אין ראוי
לכל אחד אלא למי שהוא מוכתר ומעוטר בתורה, או שיהיה לכל הפחות מגדולי הקהל, אלא כדי שלא
ירבו מחלוקות בישראל, וכל אחד יאמר שהוא מוכתר בתורה או מגדולי הקהל, לכן נהגו למכור, ומ"מ
ראוי ליזהר שלא לקנות אלא למוכתר בכתר תורה או מגדולי הקהל.

שאלה:

תשובה:

1. היוצא מארץ ישראל לחו"ל אין עליו לקרוע גדר, בפרט אם יוצא לדבר מצוה ועל דעת שלא להשתקע שם.
2. אולם היוצא מא"י לחו"ל להשתקע ואין בדעתו לחזור לארץ, מן הראוי לעשות קריעה בוכורו צער החורבן וכן על שפורק מעליו עול תורה ומצוות התלויים בארץ.

מקורות:

אֵיטֵא בַסְפֵּרִי (זהו סיפוק פ'), מַעֲשֵׂה רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִיָּה וּרְבִי מַתִּיָּה בֶן חֲרִשׁ וּרְבִי חֲנִנְיָה בֶּן אַחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וּרְבִי יוֹנָתָן שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים חוּצָה לָאָרֶץ וְהָגִיעוּ לִפְלִטוֹם, וְזָכְרוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, זָקְפוּ עֵינֵיהֶם וּלְגוֹ דַּמְעוּתֵיהֶם וּקְרָעוּ בְּגָדֵיהֶם וּקְרָאוּ אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה (דברים י"ב ב') וַיִּרְשָׁתָם אוֹתָהּ וַיִּשְׁבָּתָם כֹּה וּשְׁמָרָתָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה", אָמְרוּ יְשִׁיבַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמַּצּוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, וּדְקָדְקוּ הַמַּפְרָשִׁים שֶׁאֵ"פ שֶׁהִיטָה עֵינָהּ יְשִׁיבָתָם בְּחוּל", וְהָיוּ יוֹצְאִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לַחֲזוֹר לְבִיתָם, בְּכָל זֹאת בִּיצִיאָתָם מִהָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם, שֶׁהָיוּ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִיָּה מוֹשִׁבּוֹ הִיָּה בְּנִצְיָיִן (סנהדרין נ"ג יבמות ק"ג ע"א), ר' מַתִּיָּה בֶן חֲרִשׁ בְּרוּמִי (יומא פ"ג ס' מ"טע"א), וְר' חֲנִנְיָה בֶּן אַחִי ר' יְהוֹשֻׁעַ יָרֵד מֵהָאָרֶץ וְנַעֲשֶׂה רֹאשׁ הַגּוֹלָה (ברכות ס"ג).

וּמִמְשִׁיךְ הַסֶּפֶר, מַעֲשֵׂה רַבִּי אֱלֶעזֶר בֶּן שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדֵּלֶר
 שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים לְנִצְיָבִים אֲצֵל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרִיהַ לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ תוֹרָה
 וְהִגְיעוּ לְצִידוֹן וּזְכְּרוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זָקְפוֹ עֵינֵיהֶם וְהָלְגוּ דַּמְעוֹתֵיהֶם
 וְקָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם וּקְרָאוּ אֶת הַמַּקְרָא הַזֶּה "וִירְשָׁתָם אוֹתָהּ וַיִּשְׁתָּבֵם בָּהּ
 וַיִּשְׁמְרָתָ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים", אָמְרוּ יִשִּׁיבָת
 אִי"ש שְׁקוּלָה כִּגְדָּה כָּל הַמְצוּת שֶׁבְּתוֹרָה, חֲזוֹן וְכֹאן לֹהֵם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
 וּמִבּוֹאֵר שֶׁאֵ"פ שִׁיצְאוּ לַחֹ"ל כִּדִּי לְלַמּוֹד תוֹרָה, שֶׁהוּא בְּהִיָּתָר וְכִדִּין,
 כִּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּמִסְכַּת ע"ז (יג) שֶׁאִפִּילוֹ כִּהֵן מוֹתֵר לַצֵּאת לַחֹ"ל
 שֶׁטִּמְאַה בְּטוֹמֵאוֹת אֶרֶץ הָעַמִּים כִּדִּי לְלַמּוֹד תוֹרָה וְלִישָׂא אִשָּׁה, וְכֵן
 פֶּסֶק הָרַמְבַּם (סו' מַלְסִים פ"ה ט"ז). בְּכָל זֹאת רַבּוֹתֵינוּ הִתְנַאֲפִים בַּעַת
 יִצִּיאָתָם מֵא"י לַחֹ"ל קָרְעוּ בְּגֵדֵיהֶם, וְגַם מִשְׁמַע שֶׁלֹּא הִתְמַהְמְהוּ
 בַּחֹ"ל וְחֲזוֹן לְלַמּוֹד בֵּא"ר בְּאוֹמְרָם שֶׁשְׁקוּלָה יִשִּׁיבָתָ א"ר כִּגְדָּה כָּל
 הַמְצוּת שֶׁבְּתוֹרָה. וְלִכְאוֹר מִשְׁמַע מִזֶּה שֶׁמַּעֲיָקֵר הֲרִין הַיּוֹצֵא מֵא"י

ויש להביא לזה קצת סעד ממה שמצינו בתורה שבעת שהוציאו המרגלים דיבת הארץ רעה, יהושע וכלב קרעו בגדיהם, ויש להסביר הטעם שקרעו בגדיהם, שכמו שהיוצא מא"ל לחו"ל קורע בגדיו, כך יהושע וכלב בשומעם את המרגלים מדברים בנעות א"י קרעו בגדיהם, ובפרט שעתה שהו בחו"ל וסירבו המרגלים לעלות לארץ. ואיתא בפסיקתא זוטרתיא (לקט טו"ז שלח ק"י), "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם", מכאן אמרו אדם הגון שרואה פירוק המצוות חייב לקרוע.

ובמ"כ נראה ששורש טעם הקריעה ביוצא מא"י לחו"ל לפי שפירק מעליו עול תורה ומצוות התלויות בארץ, כפי שאמרו במסכת כתובות (ק): כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ כאילו עובד עבודת כוכבים, שגא' "לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים", וכן ברדד הוא אומר "כי גרשנו היום מהסתפח בנחתל ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים", וכתב המאירי בשלהי כתובות בטעם האיסור לצאת מא"י, שסתם חו"ל אין חכמה ויראת חטא מצויין בה לישראל לרוב הצרות ועול הגלויות שסובלים שם, וסתם א"י חכמה ויראת חטא מצויין בה עד שמתוכם משיגים כבוד בוראם וזוכים להנות מזיו השכינה ועל זו אמרו אפילו שפחה שבארץ ישראל. והתוספות ר"ד בגיטין (מג): אודות המוכר עבדו לעובד כוכבים או לחוצה לארץ שיצא לחירות, פירש שכשמוכרו לנכנעים הפקיעו מן המצוות וכן כשמוכרו לחו"ל הפקיעו מן המצוות הנהוגות בארץ" לפיכך קונסים אותו שיצא לחירות. וזכ"ה הרשב"ם (צ"ב. 65. ד"ה אין זיונא), שע"י שמוכרו לחו"ל מפקיעו מן המצוות. והנה אע"פ שמותר לצאת לחו"ל לדבר מצוה, ובמ"ש (א"ס ח' מקצ"ט ס' עז), דמה"ט התיך לצאת לחו"ל אפי' לראות פני חבריו דמקיים מצוה, וכמבואר בתוספות הרא"ש מו"ק (ד). שהתירו לצאת לכל דבר מצוה, וכן דעת השלטי' גיבורים בשבועות (קז ס' ע"א מפד ה"ק). מ"מ כיון שביציאתו מא"י לחו"ל מפקיע מעליו המצוות לכן שייך בזה קריעה.

והנה בספר מגילת אסתר (מ"ע ד' צהשטות הרמז"ס) תלה

יִיכָל לְכַוֵּן יְיָדֵיו הָאֵרוֹם הַזֵּה וְהַעֲלִימִים אֶת־הַתּוֹרָה
לְהַגְדִּיל חֵרֶה וּלְהַאֲדִירָה פְטָרוֹעַ הָעָלֹן 'אֶשְׁכּוֹל וּסָפ'
מִרְגְּלֵינָן **נִסִּים** הִיז וּמִרְגְּלֵינָן **אֶהְרָן נִסִּים** הִיז
אוֹרֵךְ יָמִים וְשָׁנָה זָוִים וּכְבוֹד אוֹיֵר וְעִשְׂרֵר
בְּרִיאֹת אֵתְנָה וְהוֹרָא מַעֲלִיא וְעֹשֶׁבֶע שְׁמוֹנוֹת וּכְסִיִּם
בְּכָלֵל הַבְּרִכּוֹת יִדְרֵעַ הַזֵּה **עֲלֹרְמוֹי נִסִּים** הִיז
מוֹקֵדֶשׁ וּמוֹנָעֻז לַעֲלֵי הוֹרִיָּהִם הַזֵּה
טֹאֵלֶם אֱלֹהִי בִּן מִסְעָרָה **זֵל, הוֹרִיָּה** בִּת מִרְגְּלֵינָן **עֲלֵה**
נִסִּים בִּן **הוֹרִיָּה זֵל, נִסִּים** מוֹעֲלֶם בִּן סִלְמִיָּה זֵל,
וּלְעִיִּם מִיִּכְבָּל בִּן חוֹדֵה זֵל, וּלְעִיִּם נֹחַ בִּן רֹחַ זֵל,
ה. נ. ע. ב. ה.

"עַץ חַיִּים לְמוֹחֲלִים בָּהַ וְתוֹמְכֶיהָ מֵאִשָּׁר"

שמעו ותזיל נפשיכם

להאזנה לשיעוריו המרתקים של
הרב יוסף וזי סימן טוב שליט"א
מוזבר סדרת "כרם יוסף" על השי"ס
וסדרת "אשכול יוסף" עזרת והמועדים

073-371-8053

לְהַבִּילָהּ בְּצִיָּתָהּ
אֶזְנָהּ בְּשִׁידוּרָהּ

להאזנה לשיעורי המחבר:
073-371-80-53

מיייל המערכת:

eshkolyoseff@gmail.com

